

LADISLAV MACHÁČEK

Výsledky z výskumu občanov SR maďarskej národnosti

ENRI EAST: Interplay of European, National and Regional Identities: nations between states along the new eastern borders of the European Union FP7-SSH-2007: Project No. 217227 collaborative research project (2008-2011)¹ is an international research project dedicated to the analysis of socio-ethnic identities in Eastern Europe, to the issues of individual or group self-identification and ethnicity. In 2009 (November and December), 801 interviews were conducted in the form of random selection with respondents of Hungarian ethnicity living in Slovakia. The majority of the population of Slovakia of Hungarian ethnicity identified themselves with the statement „I am a Hungarian living in Slovakia (68%). Two groups chose Hungarian identity (identifying themselves with the statement „I am a Hungarian“ (16%) and „I am a Slovak of Hungarian descent“ (13%). „True Hungarians“, according to the respondents, do not have to be born in Hungary, or to live there most of their lives, *nor do they have to have Hungarian citizenship. What is important for them is to feel Hungarian and to speak the Hungarian language.* The young generation of ethnic Hungarians in Slovakia is more open to European integration, does not see it as a cause for concern when it comes to the loss of their national identity and rather regards it as a contribution to the lives of the Slovak population at large.

Key words: ethnic identity, citizenship, European integration

Úvod

Projekt EK ENRI-East: „Súhra európskych, národných a regionálnych identít: Národy medzi štátmi smerom k novým východným hraniciam Európskej únie“ (medzinárodná štúdia o sociálnych a etnických skupinách žijúcich v pohraničí Európy) má osobitný slogan, ktorý ho charakterizuje: **„Ľudia v pohybe, hranice v pohybe“**. ENRI-East je medzinárodný výskumný projekt¹ venovaný analýze socio-etnických identít v krajinách východnej Európy, otázkam individuálnej alebo skupinovej sebaidentifikácie a etnickej príslušnosti. Je to pilotná štúdia. Doteraz nebola realizovaná žiadna iná podobná štúdia, najmä pokiaľ ide o zemepisný rozsah, tematický rámec a rozmanitosť výskumných nástrojov a metód. Táto výskumná štúdia sa realizuje v Rusku (Kalinigrade), Bielorusku, Ukrajine, Poľsku, Litve, Lotyšsku, Maďarsku (400 respondentov slovenskej národnosti) a na Slovensku (800 respondentov maďarskej národnosti). Kvantitatívneho

¹ ENRI EAST 2008-2011 An FP7-SSH collaborative research project (2008-2011). Riaditeľ: Prof. Hans-Georg Heinrich (hans-georg.heinrich@univie.ac.at). Koordinátor projektu: Dr. Alexander Chvorostov (alex.chv@ihs.ac.at). Projekt EK s účasťou KP FF UCM v Trnave. Koordinátor výskumu v SR prof. L. Macháček. ladislav.machacek@ucm.sk web-stránka: www.enri-east.net.

výskumu sa v roku 2009 zúčastnilo okolo 7000 respondentov z ôsmich krajín strednej a východnej Európy.

I. Základná charakteristika výskumného súboru

V záverečnej správe informujeme čitateľov o výsledkoch výskumu občanov maďarskej národnosti na Slovensku. Podľa pripraveného projektu a sociologického dotazníka zber údajov na Slovensku uskutočnila Agentúra FOCUS v Bratislave v roku 2009 (november a december). Formou **náhodného výberu sa uskutočnilo 801 rozhovorov** s respondentmi, ktorí predstavujú reprezentatívnu vzorku maďarskej národnostnej menšiny žijúcej na Slovensku, predovšetkým s ohľadom na pohlavie, vzdelanie a najmä regionálne rozloženie (Tab. 1 a 2). Rozhovor face to face trval približne 45 až 60 minút.

Tab. 1. Regionálne rozloženie výskumnej vzorky respondentov maďarskej národnosti na Slovensku

	Názov kraja					spolu
	Bratislava	Trnava	Nitra	Banská Bystrica	Košice	
Počet respondentov	20	212	303	130	136	801
Podiel respondentov	2,5%	26,5%	37,8%	16,2%	17,0%	100,0%

Tab. 2. Výskumná vzorka podľa okresov

	Názov okresu															Total
	Dunajská Sreda	Galanta	Komárno	Košice-okolie	Levice	Lučenec	Michalovce	Nové Zámky	Revúca	Rimavská Sobota	Rožňava	Senec	Šaľa	Trebišov	Veľký Krtíš	
Počet respondentov	154	58	119	30	60	36	20	89	20	54	40	20	35	46	20	801
Podiel respondentov v %	19,2	7,2%	14,9	3,7	7,5	4,5	2,5	11,1	2,5	6,7	5,0	2,5	4,4	5,7	2,5	100,0

Výskumný súbor (801 respondentov) môžeme charakterizovať niekoľkými sociálno-demografickými ukazovateľmi. Už na prvý pohľad možno zistiť, že nami získané údaje ďaleko presahujú informácie o respondentovi z výskumov verejnej mienky, ktoré sa sústreďujú na pohlavie, vek, vzdelanie, sídelnú a regionálnu príslušnosť. Medzinárodný sociologický výskum projektu ENRI EAST sa bude osobitne venovať aj charakteristike domácností občanov národnostných menšín.

Pohlavie a vek respondentov. Muži predstavujú 43,7 % a ženy 56,3 % z výskumného súboru. Mladšia veková skupina do 29 rokov predstavuje (116) 14,5 %. Stredná skupina od 30 do 59 rokov je najpočetnejšia a predstavuje (449) 56,1 %. Relatívne veľké zastúpenie má skupina nad 60 rokov, ktorá dosiahla až (234) 29,2 %.

Rodinný stav respondentov (pozri Tab. 1): „ženatý/vydatá“ (57,2 %), slobodný (16,5 %) a vdova/vdovec (13,9 %), rozvedený/á (7,2 %) a v jednej domácnosti s partnerom žije (5 %).

Tab. č. 1: Aký je váš súčasný rodinný stav?

	počet odpovedí	v %
slobodný	132	16,5
žijúci/a v jednej domácnosti s partnerom	40	5,0
ženatý/vydatá	458	57,2
rozvedený/á	58	7,2
vdovec/vdova	111	13,9
odmietol odpovedať	2	0,2
spolu	801	100,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Vzdelanie respondentov. Z hľadiska vzdelania sú to osoby s prevahou dvoch typov stredného vzdelania: vyučený (37 %) a s úplným stredoškolským vzdelaním (31 %). Značná časť má iba základné (19,7 %), ale aj vysokoškolské vzdelanie (7,1 %). Respondenti vyhlasujú, že ovládajú okrem maďarčiny a slovenčiny aj nemecký (20,8 %), anglický (17,7 %) a ruský jazyk (15,6 %).

Zamestnanosť respondentov. Menej ako polovica má prácu na plný úväzok (41,4 %). Menšia časť je nezamestnaná (11,9 %). Veľmi silnou skupinou sú dôchodcovia (33,6 %). Ostatné skupiny sú študenti (4,1 %) a ženy na materskej dovolenke (3,2 %) ako aj v domácnosti (1,4 %). Medzi najväčších zamestnávateľov patria súkromné firmy (36,1 %), štátne podniky (15,4 %) a organizácie verejnej správy (15,9 %), ale aj poľnohospodárske družstvo (10,7 %). Ich súčasný pracovný pomer najlepšie vystihuje charakteristika „zamestnanec manuálnej (52,9 %) a nemanuálnej práce (22,6 %). Značná časť (46,7 %) má za sebou skúsenosť nezamestnaného dlhšiu ako 3 mesiace.

Reflexia spoločenského postavenia. Väčšina charakterizuje svoje spoločenské postavenie ako „stredné“, iba malá časť sa zaradila do kategórie „nízke spoločenské postavenie“ (7,4 %) a „vysoké spoločenské postavenie“ (0,9 %).

Domácnosť a jej vybavenie. V domácnosti respondenta žijú dve osoby (30 %), ale aj tri až štyri osoby vrátane detí (43,8 %). Domácnosť má automatickú práčku (84,8 %), hifi vežu (56,6 %), automatickú umývačku riadu (11,1 %), jeden až dva farebné televízory (89,8 %), auto staršie menej (13 %) a viac ako 4 roky (47,2 %), jeden osobný počítač alebo notebook (33 %). Z hľadiska príjmov za jeden mesiac predstavuje základ skupina od 150 do 450 euro (pozri tabuľka 2).

Tab. č. 2: Ktorá z týchto kategórií je najbližšie k vášmu príjmu?

	počet odpovedí	v %
bez príjmu	29	3,6
do 150 € (do cca 4 500 Sk)	53	6,6
151 – 300 € (cca 4 500 – 9 000 Sk)	207	25,8
301 – 450 € (cca 9 000 – 13 500 Sk)	182	22,7
451 – 600 € (cca 13 500 – 18 000 Sk)	126	15,7
601 – 750 € (cca 18 000 – 22 500 Sk)	47	5,9
751 – 900 € (cca 22 500 – 27 000 Sk)	17	2,1
901 – 1 200 € (cca 27 000 – 36 000 Sk)	7	0,9
1 201 – 1 500 € (cca 36 000 – 45 000 Sk)	1	0,1
viac ako 2 000 € (viac ako cca 60 000 Sk)	1	0,1
odmietol odpovedať	131	16,4
spolu	801	100,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Príslušnosť k cirkvi a participácia na náboženských obradoch. Občania SR maďarskej národnosti v našom výskumnom súbore sa hlásia nielen k rímsko-katolíckej (60,5 %), ale aj kresťansko-reformovanej (12,2 %) a evanjelickej cirkvi (7,4 %). Relatívne veľká časť (15 %) sa nehlási k žiadnej cirkvi. Náboženských obradov sa zúčastňujú raz (13 %), či niekoľko raz za rok (25,2 %), ale aj raz za mesiac (11,2 %). Je tu však aj menšia skupina, ktorá sa zúčastňuje obradov častejšie – raz (18,4 %) alebo niekoľko ráz do týždňa (7,4 %), či dokonca každý deň (1 %). V tomto prípade ide o 65-ročných a starších občanov maďarskej národnosti.

II. Stručná interpretácia jednotlivých okruhov výskumných výsledkov

Vo výskume „identity“ mladých občanov európskych štátov sa rozvíja myšlienka, že pojem identita patrí k takému typu pojmov, ktoré by mali byť striktne chápané v situačných kontextoch².

Z bežného života vieme, že záleží na tom, aké očakávania sa spájajú s našou odpoveďou, keď odpovedáme na otázku, kto sme, alebo odkiaľ sme. Ak budeme napr. na návšteve v USA – odpovieme, že sme z Európy, keď sme v Európe, tak odpovieme, že sme zo Slovenska, a keď sme na Slovensku, tak odpovieme, že z Bratislavy. Nereflektujeme teda rozličné identity, ale iba rozličné kontextuálne výrazy identity. To má svoj význam, ak chceme interpretovať skutočnosť, že obyčajný človek vníma svoju identitu ako viacvrstvovú, ale vnútorne neprotirečivú entitu pripomínajúcu známu ruskú hračku „matrioška“.

Základom identity človeka sú univerzálne (biosociálne determinované a na prvý pohľad identifikovateľné) charakteristiky ako je rod, vek a prípadne rasa.

² Yndignen, C.: *Jednotná európska mládež? – Stav diskusie o európskej identite*. In: FORUM 21: European Journal on Child and Youth Research. No 4, 2009, ss. 9–15.

Aj v našom výskume tvoria tieto univerzálne charakteristiky osobnej identity základné indikátory. Zistovali sme, či respondent je muž alebo žena, do akej vekovej skupiny prináleží (podľa roku narodenia), aké má vzdelanie a akú profesiu vykonáva a pod.

Príslušnosť k maďarskej národnostnej menšine a spôsob jej prežívania upresňujeme komplexom otázok tak, že sa respondentu pýtame na miestny (obec), regionálny (oblasť), štátny a celkový geografický priestor, v ktorom ako občania SR s istou národnostnou príslušnosťou žijú, akú majú dôveru v spoločenské inštitúcie, ako vidia perspektívu svojich detí na Slovensku a v Európskej únii.

1. Identita občana SR maďarskej národnosti

Identita občana SR má viacero zložiek, pričom v tomto špecifickom prípade občanov SR maďarskej národnosti je *národnosť najdôležitejšia*. Výsledky výskumu potvrdzujú, že jednotlivé identity sú vo vzájomnej súhre a nevylučujú sa. Z celkového počtu hlasov³ pri prvej, druhej a tretej voľbe z predpísaných „dôležitých vecí“ pre našu identitu, ktoré prezentujeme v súhrnnej tabuľke č. 3, sa utvára vyvážené jadro „identít“, ktoré nás charakterizujú – pohlavie (14,9 %), vek (11,4 %), obec (12,3 %), zamestnanie (9 %).

Tab. č. 3: Ktorá z nasledujúcich vecí je vo všeobecnosti tá najdôležitejšia, teda tá, ktorá vás najviac vystihuje?

	v %
Moje súčasné alebo predchádzajúce zamestnanie	9,0
To, že som muž/žena	14,9
Moja veková skupina (to, či som mladý/-á, v strednom veku, alebo starý/-á)	11,4
Moje náboženstvo (alebo to, že som neveriaci či ateista)	3,7
To, že som Maďar žijúci na Slovensku	17,7
Moja spoločenská trieda (horná, stredná, dolná, pracujúca alebo podobné kategórie)	5,5
To, že pochádzam z tejto obce/mesta	12,3
Politická strana, skupina alebo hnutie, ktoré podporujem	1,1
To, že som Európan/-ka	4,7
To, že som občan/-kou Slovenskej republiky	7,1
Nevie	10,9
odmietol odpovedať	1,6
Spolu	100,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Prítom národnosť patrí v súbore respondentov – občanov SR maďarskej národnosti – k rozhodujúcej (17,7 %) zložke tohto komplexu.

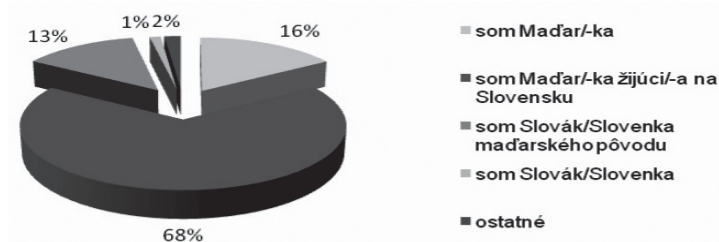
³ V takomto prípade 100 % je súhrn všetkých hlasov a nie súčet respondentov.

Dosvedčuje to skutočnosť, že v prvej voľbe zvýraznilo tento aspekt svojej identity až 21,7 %, v druhej voľbe 18,1 % a v tretej voľbe 13,4 % respondentov.

2. Národnostná identita je špecificky štruktúrovaná

Jednou zo základných informácií, ktoré sme sa pokúsili zistiť, bola „národnostná identita“ respondentov. Vo vzácnej zhode sa potvrdilo, že najviac príslušníkov národnostnej menšiny sa identifikovalo s charakteristikou „som Maďar žijúci na Slovensku“ (68 %). Dve osobitné skupiny relatívne rovnako veľké si zvolili identitu „som Maďar“ (16 %), alebo „som Slovák maďarského pôvodu“ (13 %).

Graf č. 1: Z nasledujúceho zoznamu, prosím, vyberte to, čo najviac vystihuje vaše etnické postavenie...

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Táto dominantná forma národnostnej identity vyjadruje skutočnosť akceptácie „menšinovej národnostnej identity“ v konkrétnom občianskom štátnom kontexte, ktorým v dôsledku historických premien je aktuálne Slovenská republika. Ďalšie dve špecifikácie „identity“ môžeme aspoň hypoteticky interpretovať ako odlišné „kontextuálne“ videnie tejto národnostnej identity, z ktorých jedna má bližšie k Maďarsku⁴ a druhá k Slovensku.

⁴ Fórum inštitút pre výskum menšín (Šamorín, SR) v januári 2008 uskutočnil prieskum verejnej mienky v kruhu obyvateľov maďarskej národnosti na južnom Slovensku. Reprezentatívnu vzorku tvorilo 800 dospelých. Práve v tomto výskume položili výskumníci otázku, ktorá bližšie objasňuje skutočnosť, že pre definovanie vlastnej špecifickej identity „Maďarov žijúcich na Slovensku“ nie je dôležité iba porovnanie Maďarov (menšina) a Slovákov (väčšina), ale aj Maďarov na Slovensku a Maďarov v Maďarsku. Tu sú odpovede na otázku „Ako sa podľa Vás správajú ľudia v Maďarsku k Maďarom prichádzajúcim zo Slovenska?“ 1. Sú milí, snažia sa pomôcť (29,0 %), 2. Sú skôr dobromyseľní ako zlomyseľní (43,0 %) 3. Sú skôr zlomyseľní ako dobromyseľní (14,0 %), 4. Sú zlomyseľní (4,0 %), 5. Nevie (6,0 %), 6. Neodpovedalo (4,0 %). Treba rešpektovať skutočnosť, že pri návšteve Maďarska dochádza k ich identifikovaniu nie ako „Maďarov“, ale skôr ako „Maďarov zo Slovenska“ napr. aj na základe ich osobitej výslovnosti (nárečie) a špecifickej lexiky (niektoré slovenské slová). To signalizuje dôležitý faktor utvárania ich špecifickej a dominantnej identity, s ktorou sme v medzinárodnom výskume ENRI EAST nepočítali. Výskum objavil skutočnosť, že sa vyskytujú aj prípady „viac zlomyseľného ako dobromyseľného“ (14 %) či dokonca „zlomyseľného“ (4 %) správania sa Maďarov v Maďarsku k slovenským Maďarom.

Prameň: Výsledky prieskumu o politickej identite Maďarov na Slovensku. Fórum Inštitút pre výskum menšín, Šamorín. Vedúca výskumu: Zuzana Mészáros-Lamplová. Zodpovedný: Károly Tóth. Október 2008.

3. Ku komu majú respondenti „pocitovo blízko“?

Potvrdilo sa (Tab. 4), že respondenti majú pocitovo najbližšie k „Maďarom žijúcim na Slovensku“ (96,2 %), k obci v ktorej žijú (93,8 %), k Slovensku (84,9 %), k Maďarsku (80,5 %), k Európe (70 %).

Na poslednom mieste sa objavila „stredovýchodná Európa“ (54,3%). Toto označenie predstavuje ťažko predstaviteľný konglomerát krajín, čo respondentov iste značne zmätlo. Z médií môžu poznať blok krajín V (Visegrad) 4 alebo iste by zareagovali na mediálne frekventované označenie *Karpatská kotlina* (sú v nej krajiny, kde žijú občania maďarskej národnosti, ako napr. Ukrajina, Rumunsko, Vojvodina, Rakúsko, Slovensko).

Ak si zoradíme jednotlivé indikátory podľa kategórií intenzity prežívania citovej blízkosti, predovšetkým kategórie „veľmi citovo blízko“, získame presnejšiu predstavu o tom, ako sa navrstvuje vzťah občanov k takým abstraktným a zložitým spoločenským štruktúram ako je obec, štát a kontinent. Citová blízkosť občanov SR maďarskej národnosti je vysoká k obci, v ktorej žijú (58,2 %). S odstupom o približne 10 % uprednostňujú občania SR maďarskej národnosti Slovensko (41,3 %) pred Maďarskom (32,2 %) a pred Európou (24,8 %).

Tab. č. 4: Ako blízko máte pocitovo k ... (v %)

	veľmi	skôr áno	skôr nie	vôbec nie	nevie
Maďarom žijúcim na Slovensku	68,4	27,8	2,2	0,7	0,7
obci, v ktorej žijete	58,2	35,6	3,9	1,1	1,1
Slovensku	41,3	43,6	10,1	2,0	2,9
Maďarsku	32,2	48,3	13,9	2,1	3,5
stredovýchodnej Európe	16,7	37,6	23,0	13,4	9,2
Európe	24,8	45,2	16,2	7,1	6,1

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

4. Hrdosť na maďarskú národnostnú identitu⁵

Skutočnosť, že základom identity občanov SR maďarskej národnosti je charakteristika „Maďar žijúci na Slovensku“ dokladá aj o niečo vyššia hrdosť na túto formu identity v porovnaní

⁵ Slovenská republika sa podieľa na realizácii mnohých medzinárodných výskumných projektov, z ktorých niektoré sa dotkli aj oblasti národnej identity a občianstva. Vo výskume EVS 2008 sa jednou otázkou (Q72) zisťovala hrdosť na občianstvo SR. Viac ako 99 % respondentov uviedlo, že majú slovenské občianstvo. Na toto občianstvo bolo veľmi hrdých 40,3% Slovákov a 11,3 % Maďarov, vcelku hrdých 47,9 % Slovákov a 59,8 % Maďarov. Vcelku teda je hrdých na svoje štátne občianstvo 88,2 % Slovákov a 71,2 % Maďarov. Interpretácia reálnych rozdielov medzi „veľmi hrdých“ a „vcelku hrdých“ v oboch prípadoch má minimálne dve samostatné vrstvy hodnotenia „občianstva“ viazaného na Slovenskú republiku. V prvej vrstve je obsiahnutá spokojnosť alebo nespokojnosť s konkrétnou formou politického vládnutia, ktorá sa prejavuje aj v medzinárodnej povesti republiky a jej prezentácii v médiách. V druhej vrstve je obsiahnutý zásadnejší rozdiel chápania pripútanosti a orientácie občanov rozličnej národnosti k štátnemu celku, pričom je zrejma odlišnosť medzi väčšinovým a menšinovým národnostným celkom. Prvú vrstvu vyjadruje rozdiel kvantitatívnych hodnôt „hrdosť“ medzi „veľmi“ a „vcelku“ 7,6 % u Slovákov a 48,5 % u Maďarov, druhú predstavuje rozdiel medzi celkovými nameranými hodnotami, ktorý je u slovenských Maďarov nižší o približne 17 %. **Výskum európskych hodnôt 2008. ed. Z. Kusá a M. Zeman. IRIS, Bratislava 2008.**

s druhou v poradí „som Maďar“. Táto forma identity je aj prežívaná intenzívnejšie (44,2 %) ako druhá (35,8 %).

Tab. č. 5: Do akej miery ste hrdý/-á na to, že ste... (v %)

	veľmi	skôr áno	skôr nie	vôbec nie	nevie
ste Maďar/-ka?	35,8	46,3	7,5	2,4	7,7
ste Slovák/Slovenka?	5,2	32,3	17,9	10,9	24,8
ste Maďar/-ka žijúci/-a na Slovensku?	44,2	42,4	5,4	1,9	5,6
ste zo stredovýchodnej Európy?	10,1	36,7	24,2	12,6	14,9
ste Európan/-ka?	18,4	45,6	16,0	7,9	11,0

Zber údajov: FO

5. Charakteristika „pravých“ Maďarov a Slovákov občanmi SR maďarskej národnosti

Respondenti v našom výskume mali možnosť pripísať charakteristike výrazu „pravý Slovák a pravý Maďar“ isté charakteristiky.⁶

Zhoda je ešte v tom, že „náboženstvo“ nepredstavuje významnú zložku „pravého Slováka či Maďara“. Môžete byť aj ateistom alebo azda aj inovercom. Odlišnosti možno pozorovať pri hodnotení „pravého Maďara a Slováka“ z aspektu miesta narodenia, občianstva a života v krajine.⁷

„Pravý Maďar“ sa nemusí narodiť v Maďarsku a žiť tam prevažnú časť svojho života a dokonca *nemusi mať maďarské občianstvo*. Najmä táto, v ostatnom období diskutovaná, charakteristika sa niektorým občanom SR maďarskej národnosti zdala byť „veľmi dôležitá“ (14,7 %) a „dôležitá“ (23,3 %) už koncom roka 2009.

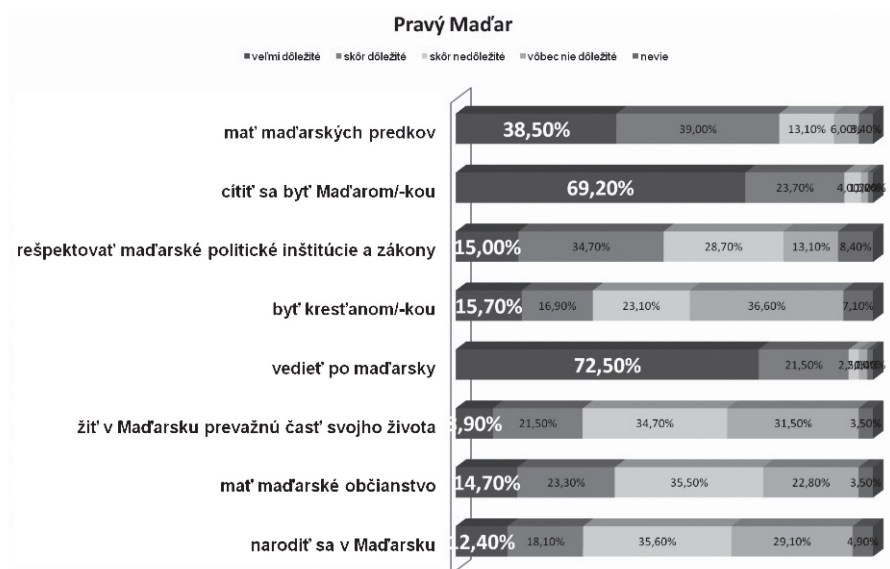
Pravý Slovák by však podľa našich respondentov maďarskej národnosti mal mať slovenské občianstvo, narodiť sa na Slovensku a žiť na Slovensku prevažnú časť svojho života, ako aj rešpektovať slovenské politické inštitúcie a zákony.

Pokiaľ sa to týka rešpektovania inštitúcií a zákonov pozorovať istú rozkolísanosť hodnotenia v prípade „pravého Maďara“ a „pravého Slováka“.

⁶ Ústav informácií a prognóz školstva v Bratislave uskutočnil rozsiahly reprezentatívny empirický výskum názorov žiakov základných a stredných škôl na výskumnej vzorka 2560 žiakov Okrem iných oblastí sa tu venuje veľká pozornosť vzťahu žiakov k vlasti, národu, etniku. Vo výskume sa použili indikátory, ktoré sú identické s charakteristikami „pravého Slováka alebo Maďara“. Prezentované poradie vyjadruje ich dôležitosť pre vzťah žiakov k vlasti: vedieť hovoriť po slovensky, považovať sa za Slováka, mať slovenské občianstvo, narodiť sa na Slovensku, prežiť na Slovensku väčšinu života, mať predkov na Slovensku. Súčasťou interpretácie je aj analýza rozdielov chápania týchto hodnôt, ktoré sa objavili medzi žiakmi slovenskej a maďarskej národnosti. Žiaci maďarskej národnosti pripisujú hodnote „dobré vedieť po slovensky“ väčšiu váhu ako Slováci. „Považovať sa za Slováka“ zaradili Slováci na druhé miesto, ale Maďari na posledné miesto. Význam štátneho občianstva sa posunul u Slovákov na tretie miesto, ale u Maďarov na druhé miesto. Obdobne popierajú dôležitosť hodnoty „mať predkov Slovákov“ alebo „narodiť sa na Slovensku“ žiaci z oblastí, kde žije veľká skupina občanov maďarskej národnosti (Nitriansky a Trnavský kraj). *Deti chodia do školy rady. Učiteľské noviny* 28. 6. 2010, ročník LVIII, ss. 25 - 32.

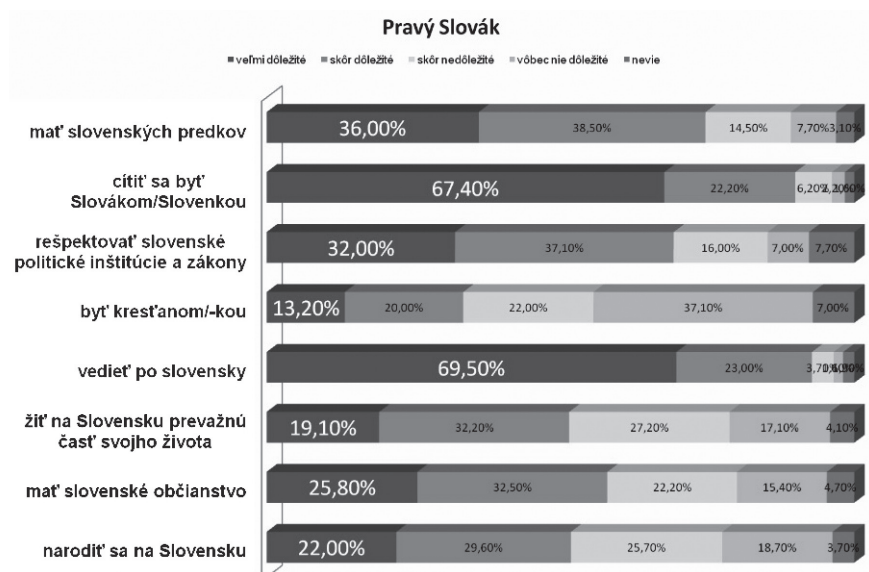
⁷ D. Kostlán pri interpretácii výsledkov EVS 2008 hovorí o tzv. primordiálnych kvalitách (narodenie v krajine, predkovia) alebo o tzv. inštrumentálnych či procedurálnych kvalitách (uznávanie zákonov a štátnych inštitúcií). Výskum európskych hodnôt 2008. ed. Z. Kusá a M. Zeman. IRIS, Bratislava 2008, s. 232.

Graf č. 2: Ako dôležité je podľa Vás každá z nasledujúcich vecí pre to, aby človek mohol byť „pravý“ Maďar?

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Graf č. 3: Ako dôležité je podľa vás každá z nasledujúcich vecí pre to, aby človek mohol byť „pravý“ Slovák?

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

- V prípade „Slováka“ sa to pokladá za samozrejmé ako veľmi dôležité (32 %), a aj odmietnutie je na relatívne nízkej úrovni (16 %).
- V prípade „Maďara“ je to opačne: ako veľmi dôležité pokladá akceptovanie „maďarských inštitúcií a zákonov“ iba 15 % respondentov, ale odmietnutie tejto položky pre „pravého Maďara“ občanmi SR maďarskej národnosti dosahuje až 28,7 %.

Je zrejmé, že mnohí respondenti si uvedomujú problematickosť takejto formulácie, ktorá nerozlišila pravého Maďara ako občana od pravého Maďara ako príslušníka národnostnej menšiny. Z metodologického hľadiska možno uvažovať o istej problematike tohto typu komparácie.

Preferovali by sme indikátor, ktorý by zisťoval, či „pravý Maďar“ žijúci aj na Slovensku by mal alebo nemal mať problém ako občan SR rešpektovať aj „slovenské inštitúcie a zákony“. Nakoľko išlo o spoločnú výskumnú metodiku, takýto aspekt „pravého XY“ sa nezisťoval ani v ostatných krajinách, napr. aj u Slovákov v Maďarsku, Maďarov v Ukrajine, Poliakov v Litve a pod.

Takúto možnosť poskytli respondentom vo výskume európskych hodnôt (2008). Výsledky potvrdili⁸, že „uznávať slovenské zákony a politické inštitúcie“ pokladajú občania Slovenska za skutočne veľmi dôležitú skutočnosť. V tejto charakteristike občana Slovenskej republiky je rozdiel medzi Slovákmi a Maďarmi oveľa menší ako napríklad v prípade charakteristiky „vedieť hovoriť po slovensky“.

6. Koncepty riešenia národnostnej politiky v SR

Uhorsko pred rokom 1918, ale aj Slovensko a Maďarsko po roku 1918 charakterizoval rozličný akcent na stratégiu riešenia „národnostnej“ problematiky (asimilácia alebo kultúrna integrácia), ktorá sa prejavuje v súčasnosti nielen v celkovom počte príslušníkov národnostných menšín, ale aj v ich znalosti štátneho jazyka.

V prvom prípade si môžeme pod takouto formuláciou predstaviť oficiálnu štátnu politiku vo vzťahu k národnostiam a v druhom prípade zisťujeme či občania sa domnievajú, že by bola vhodnejšia tá či iná koncepcia. Treba pripomenúť, že v tomto výskume nemožno porovnať názory respondentov podľa národnostnej príslušnosti na Slovensku. Poznáme iba názory občanov maďarskej národnosti⁹.

⁸ Otázka (Q80A) EVS 2008 sa týkala dôležitosti vybraných znakov pre skutočné občianstvo: *narodiť sa na Slovensku, uznávať slovenské zákony a politické inštitúcie, mať predkov zo Slovenska, vedieť hovoriť úradným jazykom (slovensky), žiť dlho na Slovensku.*

Skutočne závažné sú dve charakteristiky (veľmi dôležité):

Vedieť hovoriť po slovensky 74,4 % Slovákov a 56,1 % Maďarov

uznávať slovenské zákony a politické inštitúcie 65,9 % Slovákov a 56,7 %, Maďarov

Až potom nasledujú ako „veľmi dôležité“ tri charakteristiky:

Žiť dlho na Slovensku 35,4 % Slovákov a 17 % Maďarov

narodiť sa na Slovensku 29,4 % Slovákov a 20 % Maďarov

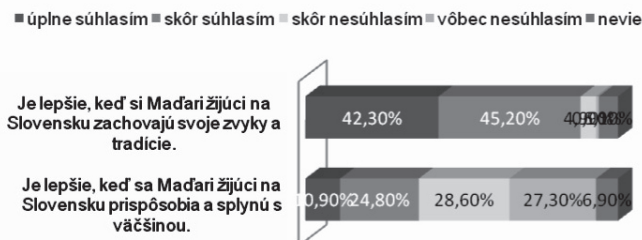
mať predkov zo Slovenska 26,5 % Slovákov a 12,2 % Maďarov

Pozri: Výskum európskych hodnôt 2008. ed. Z. Kusá a M. Zeman. IRIS, Bratislava 2008.

⁹ Budeme však čoskoro vedieť čo si o tejto otázke myslia „respondenti“ slovenskej národnosti v Maďarsku z výskumu, ktorý realizoval TARKI (Budapest) v rámci projektu ENRI EAST.

Graf č. 4: Do akej miery súhlasíte s nasledujúcimi tvrdeniami?

Koncepty národnostnej politiky

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Percentá ku grafu č. 4

	úplne	skôr áno	skôr nie	vôbec nie	nevie
Je lepšie, keď sa Maďari žijúci na Slovensku prispôbia a splynú s väčšinou.	10,90%	24,80%	28,60%	27,30%	6,90%
Je lepšie, keď si Maďari žijúci na Slovensku zachovávajú svoje zvyky a tradície.	42,30%	45,20%	4,90%	0,90%	6,10%

Porovnanie preferencií dvoch stratégií rozvoja a spolunažívania maďarskej národnostnej menšiny na Slovensku respondentmi naznačuje výraznú dominanciu jednej z nich:

- A. Dominuje konzistentné stanovisko silne preferujúce „uchovávanie zvykov a tradícií“ – 87,5 % s adekvátnym odmietnutím prispôbenia sa a splynutia Maďarov s väčšinou – 55,9 %.
- B. V menšine sa ocitlo konzistentné stanovisko preferujúce splynutie a prispôbenie Maďarov väčšine – 35,7 % so zanedbateľným odmietnutím zachovávanie zvykov a tradícií Maďarov na Slovensku – 5,8 %.

Teoreticko-metodologicky však ide o „manipulačnú“ technológiu s respondentmi, ktorým sa vnucujú na vyjadrenie názoru dva konzistentné, ale aj vnútorne protirečivé koncepty.¹⁰

Domnievame sa, že je ešte viac možností, aj keď „nekonzistentných“ stratégií ako dostať do súladu rozvoj kultúry národnostnej menšiny s prispôbením sa jej jednotlivých členov ako občanov štátnemu celku, ktoré zodpovedajú realite Slovenska a ukazovali by, že tieto dve stratégie nie sú v absolútnom rozpore alebo sa vzájomne nevylučujú.

Môžeme si predstaviť aj formálno-logické „nekonzistentné“ stanovisko, v ktorom by sa dával dôraz na **rozvoj menšinovej kultúry**, ale akceptovala aj istá miera prispôbenia sa na **občianskej úrovni**, čo vôbec neznačí stratu národnej identity, asimiláciu alebo dokonca „splynutie“ so Slovákmi.

Respondenti – občania SR maďarskej národnosti rozhodne akcentujú svoju pripravenosť zachovávať si zvyky a tradície, ale približne tretina z nich sa domnieva, že by sa mali „prispôbiť“ ostatným či väčšinovej spoločnosti.

¹⁰ Tí experti, ktorí pracujú na medzinárodných projektoch dobre vedia, že nie vždy sa v diskusii alebo konfrontácii presadí vo výskumnej metodike hľadisko (otázka alebo indikátory), ktoré by rešpektovalo osobitosť situácie konkrétnej krajiny.

Ved' to aj robia tým, že ovládajú dobre slovenský jazyk ako dorozumievací prostriedok, akceptujú jeho význam, že sa ho učia, poznajú mnohé reálie spoločnej histórie a riadia sa zákonmi SR, sledujú štátne médiá (v slovenskom či maďarskom jazyku), ba dokonca poznajú aj slovenské pesničky (Tab. 6).¹¹

Tab. č. 6: Akú hudbu máte najradšej? (v %)

	áno	nie
maďarskú hudbu	77,4	22,6
slovenskú hudbu	51,6	48,4
zahraničnú hudbu	57,9	42,1

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

7. Čo je dôležité pre rozvoj maďarskej identity?

Občania SR maďarskej národnosti rozvíjajú svoju maďarskú identitu, pestujú svoje kultúrne zvyky a tradície tak, že pokladajú predovšetkým za veľmi dôležité:

- a/ možnosť rozprávať sa po maďarsky s priateľmi, kolegami,
- b/ čítať noviny a časopisy po maďarsky,
- c/ možnosť zachovávať národné zvyky, tradície a kultúru,
- d/ mať zástupcov v parlamente,
- e/ že deti môžu získať vzdelanie v maďarčine a študovať históriu a kultúru maďarského národa.

Tab. č. 7: Do akej miery je pre Vás dôležité... (v %)

	veľmi	skôr áno	skôr nie	vôbec nie	nevie
Možnosť pre vaše deti získať vzdelanie v maďarskom jazyku.	42,4	30,8	17,4	7,0	2,2
Možnosť pre vaše deti študovať národnú históriu a kultúru maďarského národa.	41,4	37,5	13,1	5,4	2,5
Možnosť čítať noviny a časopisy v maďarskom jazyku.	53,2	31,0	10,2	4,5	1,1
Možnosť rozprávať sa po maďarsky so svojimi priateľmi, kolegami, atď.	66,7	24,2	6,6	1,4	1,1
Možnosť zachovávať národné zvyklosti, tradície a kultúru.	46,1	37,8	10,2	1,7	2,1
Možnosť mať zástupcov vašej národnosti v slovenskom parlamente.	44,2	36,8	9,6	4,5	4,9

Zber údajov: FOCUS, november - december 2009

Na prvom mieste je pre respondentov veľmi dôležitá možnosť porozprávať s priateľmi (66,7 %) a prečítať si noviny a časopisy (53,2 %) v materinskom jazyku.

¹¹ Bolo by iste prekvapením ak by sme zisťovali aká je obľúbenosť maďarskej hudby medzi Slovákmi.

Materinský jazyk je teda symbolom menšinovej identity a súčasne nástroj jej udržania a rozvoja. Prejavuje sa aj v tom, že vo väčšine rodín a domácností sa hovorí iba po maďarsky (75,4 %). Po slovensky sa hovorí približne v štvrtine rodín a domácností:

- a) v mnohých rodinách sa hovorí po maďarsky aj po slovensky (21 %),
- b) v malom počte rodín sa hovorí iba po slovensky (3,4 %).

Tab. č. 8: Akým jazykom alebo jazykmi rozprávate doma najčastejšie?

	počet odpovedí	údaje v %
po maďarsky	604	75,4
po slovensky	27	3,4
oboma jazykmi, aj po maďarsky aj po slovensky	168	21,0
iným jazykom	2	0,2
spolu	801	100,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Vyvážená stratégia rozvoja národnej kultúry a prispôsobenia sa životu v štáte s inou, a to väčšinou národnou kultúrou nie je nedosiahnuteľnou metou.

Možno to vidieť na tom, že respondenti majú možnosti sledovať maďarské vysielanie v STV (80,6 %), ako aj v Slovenskom rozhlas (80,2 %), čítať noviny a časopisy vydané v SR (95,5 %).

Respondenti oceňujú na Slovensku predovšetkým možnosť dať deťom vzdelanie v maďarskom jazyku (88,4 %).

Tab. č. 9: Získali ste vzdelanie v maďarskom jazyku... (v %)

	áno	nie	odmietol odpovedať
na základnej škole?	79,2	20,6	0,2
na strednej škole?	40,4	57,3	2,2
na škole vyššieho vzdelania alebo vysokej škole?	2,4	83,4	14,2

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Štát utvára v podmienkach SR prijateľné podmienky pre kultúrny rozvoj maďarskej národnostnej menšiny. Nepriamo to potvrdzuje aj skutočnosť, že respondenti získali sami svoje základné (79,2 %), ale aj stredné vzdelanie (40,4 %) v rodnom jazyku.

Je však možné hodnotiť tento údaj ako relatívne nízky, nakoľko práve získať kvalifikáciu v špecializovaných profesiách (napr. zdravotníctvo) neumožňuje, aby stredné školy poskytovali toto vzdelanie v maďarskom jazyku a študenti neovládajúci slovenský jazyk majú značné ťažkosti uspieť. To isté sa týka vysokoškolského vzdelávania. Výskum potvrdil, že približne 88 % respondentov hodnotí ako pozitívnu možnosť, že na Slovensku môžu ich deti získať vzdelanie v maďarskom jazyku.

Druhá stránka stratégie kultúrneho rozvoja a prispôsobovania národnostnej menšiny životu

s väčšinou – štátotvornou komunitou sa dá doložiť údajmi o tom, že naši respondenti si všímajú a sledujú, čo sa deje na Slovensku rozličnými informačnými kanálmi, ba dokonca sledujú aj tie, ktoré sú v slovenskom jazyku. Údaje potvrdzujú, že materinsky jazyk je nástroj, ktorý občanom SR maďarskej národnosti poskytuje možnosť sledovať, počúvať, čítať informácie potrebné pre život v krajine.

Tab. č. 10: Máte možnosť... (v %)

	áno	nie	nevie	odmietol odpovedať
sledovať televízne programy slovenských kanálov v maďarskom jazyku?	80,6	14,2	4,9	0,2
počúvať rozhlasové programy slovenských rozhlasových staníc v maďarskom jazyku?	80,2	13,6	5,5	0,1
čítať noviny a časopisy v maďarskom jazyku vydané na Slovensku?	95,5	2,9	1,5	0,1
dať vašim deťom vzdelanie v maďarskom jazyku?	88,4	4,4	6,1	1,1

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Tab. č. 11: Ako často... (v %)

		pravidelne, často	iba zriedka	nikdy, ale mám takúto možnosť	nikdy, a ani nemám takúto možnosť	nevie
čítate, v tlačenej alebo elektronickej podobe	slovenské noviny?	38,6	40,1	13,1	7,6	0,6
	maďarské noviny?	30,5	44,1	13,4	11,5	0,5
	noviny určené pre maďarskú menšinu žijúcu na Slovensku?	39,3	37,2	11,9	9,7	1,7
Sledujete	slovenské televízne programy?	64,2	30,1	4,9	0,2	0,6
	maďarské televízne programy?	81,3	16,5	1,0	1,0	0,2
	televízne programy určené pre maďarskú menšinu žijúcu na Slovensku?	3,5	47,2	13,2	4,1	1,9
počúvate v rádiu	slovenské programy?	37,1	42,2	18,7	1,6	40,0
	maďarské programy?	53,9	36,0	8,2	1,6	20,0
	programy určené pre maďarskú menšinu žijúcu na Slovensku?	29,3	42,9	20,8	24,7	2,1
ste na	slovenských internetových stránkach?	23,8	14,9	11,5	47,3	1,2
	maďarských internetových stránkach?	19,0	16,2	13,7	48,2	1,0
	internetových stránkach určených pre maďarskú menšinu žijúcu na Slovensku?	7,4	16,7	21,7	50,2	2,5

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Získali sme aj údaje o tom, ako sa na pozadí tejto možnosti využívajú aj médiá.

Slovenské noviny (38,6 %) a noviny určené pre maďarskú menšinu na Slovensku (39,3 %) sa čítajú pravidelne (často) viac ako maďarské noviny (30,5 %). Iná situácia je v televízii. Maďarská televízia (81,3 %) sa sleduje pravidelne viac ako slovenská televízia (64,2 %). Sledovanosť televíznych programov určených pre maďarskú menšinu na Slovensku je podstatne nižšia. Sleduje ich zriedka iba polovica respondentov (47,2 %). Pravidelne však iba 3,5 % respondentov.

Rozhlas má podobnú sledovanosť ako televízia. Dominuje pravidelná počúvanosť maďarských rádii (53,9 %), potom slovenských rádii (37,1 %) a napokon sa počúvajú špecializované programy pre maďarskú menšinu v Slovenskom rozhlase (29,3 %).

Máme k dispozícii aj informácie o návšteve internetu ako postupne sa presadzujúcej informačnej technológie. Všeobecne ide o nižšie hodnoty v porovnaní s klasickými médiami. Slovenské webové stránky (23,8 %) čiastočne presahujú návštevnosťou maďarské stránky (19 %) a špecializované stránky určené pre maďarskú menšinu (7,4 %).

8. Sociálne nerovnosti a rozdiely, konflikty a diskriminácia

Každá spoločnosť sa vyznačuje rozličnými kultúrnymi rozdielmi a nerovnými sociálnymi podmienkami pre život svojich občanov. Mnohé z nich sú súčasťou kultúry a príslušníci jednotlivých skupín občanov môžu tieto rozdiely a nerovnosti chápať ako prirodzené a nemenné. Iné sa zasa môžu vnímať ako neprirodzené a posudzujú sa ako nespravodlivé a občania ich občas registrujú ako možný zdroj spoločenského napätia až konfliktu.

Spomedzi enumerovaných skupín sme zistili, že v súčasnosti je podľa občanov SR maďarskej národnosti:

- najmenšie napätie je medzi rôznymi náboženskými skupinami – veľa (7 %) a trochu (23,5 %).
- najväčšie napätie je medzi rómskou národnostnou menšinou a slovenskými obyvateľmi (t. j. aj maďarskej národnosti – veľa (35,8 %) a trochu (38 %).

Napätie medzi občanmi SR maďarskej národnosti a Slovákmi je vnímané ako menšie ešte aj v porovnaní s napätím, ktoré existuje medzi chudobnými a bohatými. Toto napätie je vnímané oveľa intenzívnejšie – veľa (23 %) ako napätie medzi slovenskou väčšinou a národnostnou menšinou (11,7 %).

Napokon treba spomenúť aj napätie medzi starými a mladými ľuďmi, ktoré sa nechápe ako akútne (veľa iba 8,5 %), ale skôr ako latentné (42,7 % je najvyššia hodnota nameraná v tejto kategórii).

Výskumné údaje potvrdzujú, že občania SR maďarskej národnosti pocítili diskrimináciu nielen na základe svojej národnosti (12,9 %), ale aj veku (9,1 %) a pohlavia (4,6 %), ba vo výnimočnejších prípadoch aj pre svoje náboženstvo (1,4 %).

Diskriminácia alebo obťažovanie na základe národnosti sa mohlo odohrať v rozličných situáciách alebo na rozličných miestach. Poskytli sme respondentom rozličné situácie a miesta. Podľa ich výberu zdá sa, že medzi najčastejšie patria nasledujúce: práca, zdravotníctvo, kostol, na ulici a v obchode. Výnimočne sa vyskytujú takéto akty obťažovania – diskriminácia na súde, pri hľadaní práce, so susedmi a v škole.

Tab. č. 12: Koľko napätia je podľa vás ... (v %)

	žiadne	trochu	veľa	nevie	odmietol odpovedať
medzi bohatými a chudobnými ľuďmi?	30,0	40,9	23,0	6,0	0,1
medzi starými a mladými ľuďmi?	42,7	42,7	8,5	5,9	0,2
medzi obyvateľmi maďarskej národnostnej menšiny a slovenskými obyvateľmi?	45,9	38,0	11,7	3,9	0,5
medzi obyvateľmi rómskej národnostnej menšiny a slovenskými obyvateľmi?	17,5	38,0	35,0	9,0	0,6
medzi rôznymi náboženskými skupinami?	58,9	23,5	7,0	10,4	0,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Tab. č. 13: Cítili ste sa vy osobne v posledných 12 mesiacoch na Slovensku diskriminovaný/-á alebo obťažovaný/-á na základe ... (v %)

	áno	nie	nevie	odmietol odpovedať
národnostnej alebo národnej príslušnosti?	12,9	82,4	1,5	3,2
pohlavia?	4,6	90,8	2,4	2,2
veku?	9,1	86,3	1,9	2,7
náboženstva?	1,4	95,9	0,9	1,9

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Tab. č. 14: Pociťovali ste v posledných 12 mesiacoch, že ste diskriminovaný/-á alebo obťažovaný/-á z dôvodu vašej národnostnej príslušnosti ... (v %)

	áno	nie	netýka sa	nevie	odmietol odpovedať
v škole?	1,2	10,7	87,1	0,2	0,6
v práci?	4,6	7,4	87,1	0,0	0,9
v zdravotníctve?	4,6	8,0	87,1	0,0	0,2
na súde?	0,7	11,0	87,1	0,6	0,5
na polícii?	2,4	10,0	87,1	0,1	0,3
v kostole?	4,5	7,4	87,1	0,0	1,0
pri hľadaní práce?	0,6	12,0	87,1	0,0	0,2
v reštaurácii, bare, krčme alebo na diskotéke?	2,2	10,0	87,1	0,0	0,6
na ulici?	4,2	8,4	87,1	0,0	0,2
susedmi – v susedstve?	1,2	11,2	87,1	0,1	0,2
v obchode?	4,0	8,5	87,1	0,0	0,2
v prostriedku verejnej hromadnej dopravy?	2,9	9,6	87,1	0,1	0,2

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

9. Dôvera u občanov SR maďarskej národnosti

Dôvera občanov vo vzťahu k osobám inej rasy, náboženstva, národnosti, veku a pohlavia na jednej strane, ale aj ich dôvera k spoločenským inštitúciám vstupuje do chápania úrovne „sociálno-politického kapitálu“, ktorý utvára predpoklady pre riešenie rozličných problémov ekonomického alebo politického rozvoja krajiny.

A. Dôvera k osobám žijúcim v komunite

V našom výskume sme skonštruovali dva indikátory pre zistenie personálnej dôvery k iným osobám: prvou je dôvera k osobám dvoch národností, druhou je dôvera k štyrom národnostiam, konkretizovaná ich akceptáciou v rozličných životných situáciách.

Tab. č. 15: Môžete mi, prosím, povedať, do akej miery dôverujete... (v %)

	úplne	skôr áno	skôr nie	vôbec nie	nevie
ľuďom vo všeobecnosti?	9,6	51,9	30,5	5,5	2,5
Maďarom žijúcim na Slovensku?	16,6	60,9	15,6	3,7	2,7
Slovákom?	9,5	54,9	23,8	6,4	5,1
Maďarom?	13,7	58,1	18,1	4,4	5,5

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Aby sme odlíšili „dôveru“ k osobám inej národnosti, je vhodné zistiť štandardné rozloženie fenoménu „dôvery medzi ľuďmi vo všeobecnosti“ v danej komunite a v danom čase. Občania SR maďarskej národnosti sa vyznačujú vyššou „dôverou k ľuďom“ (61,5 %) ako nedôverou. Pochopiteľne v každom spoločenstve nájdeme ľudí, ktorí na základe svojich životných skúseností už nedôverujú nikomu (5,5 %).

Na tejto všeobecno-ľudskej úrovni dôvery sa nachádza aj dôvera k Slovákom (64,4 %).

Dôvera k osobám identickej národnosti je však vyššia v oboch sledovaných prípadoch. Maďari žijúci na Slovensku sa tešia ešte o niečo vyššej dôvere (77,5 %) ako Maďari žijúci v Maďarsku (71,8 %).

Tab. č. 16: Prijali by ste príslušníkov... (v %)

	slovenskej národnosti		maďarskej národnosti		rómskej národnosti		českej národnosti	
	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie
za členov blízkej rodiny, ktorí by sa do nej priženili, vydali?	87,6	7,1	99,6	0,1	16,2	71,3	82,8	10,6
za priateľa, kamaráta?	93,9	2,9	99,4	0,2	33,7	51,9	90,4	5,1
za suseda na Vašej ulici?	96,9	2,0	99,1	0,5	34,5	51,9	93,5	3,4
za kolegu v práci?	94,9	2,7	98,5	0,4	45,4	39,3	91,9	4,1
za spoluobyvateľa Vašej obce?	97,5	1,7	99,0	0,1	51,8	35,5	93,6	3,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Akceptácia „odlišných“ ľudí v rozličných životných situáciách patrí ku klasickým indikátorom „osobnej dôvery“. Má svoju informačnú hodnotu najmä pre prípravu rozličných kultúrnych a sociálnych programov, ktoré sú zamerané na zvýšenie vzájomnej tolerance pri spolunažívaní rozličných komunít.

Vo výskume ENRI EAST sa tieto životné situácie rozkladajú od rodiny a osobného priateľstva, cez susedstvo a spolupracovníctvo až po spoluobyvateľstvo.

Prijatie občanov SR odlišnej národnosti do rodiny alebo za priateľa má iste inú výpovednú hodnotu o tolerancii inej kultúry ako akceptáciu občana inej národnosti za kolegu v práci či za obyvateľa tej istej obce.

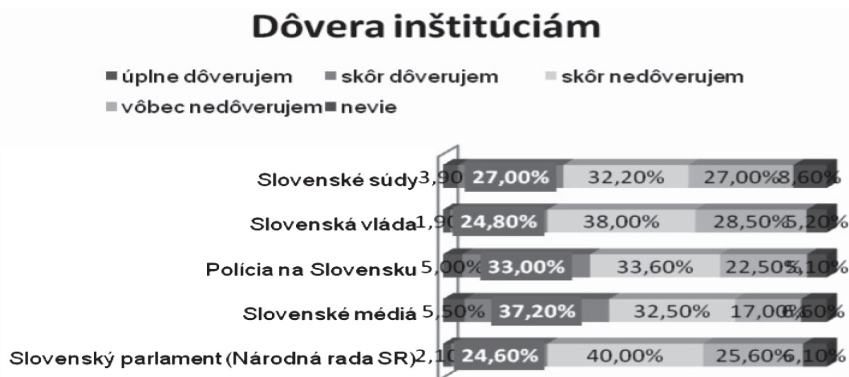
Už na prvý pohľad vidieť, že príslušníci maďarskej národnosti sú pre respondentov prijateľní vo všetkých životných situáciách rovnako vysoko, a teda bez výhrad. Príslušníci slovenskej národnosti sú v zásade akceptovaní vo všetkých prípadoch podobne s výnimkou prijatia do rodiny (87,6 %). Občania SR českej národnosti kopírujú takýto vzor, ale o niečo s nižšími hodnotami ako príslušníci slovenskej národnosti (82,8 %).

Skutočný problém nastupuje až pri osobnej dôvere alebo tolerancii k príslušníkom rómskej národnosti. V zásade ide o personálnu nedôveru, ktorá je na veľmi vysokej úrovni v prípade veľmi blízkych rodinných až susedských vzťahov. Čiastočne sa zjemňuje v prípade akceptácie príslušníka rómskej národnosti ako spolupracovníka a spoluobyvateľa obce.

B. Dôvera k inštitúciám reprezentujúcim štát a jeho moc

V sociologických výskumoch mládeže (Macháček 2010), ale najmä vo výskumoch verejnej mienky sa dôvera k spoločenským inštitúciám sleduje kontinuálne. Aj v SR máme takéto informácie k dispozícii za ostatnú dekádu a vieme, že v zásade občania SR prejavujú relatívne nízku dôveru či už v moc výkonnú (vláda), súdnu alebo zastupiteľskú (parlament), v politikov a politické strany. Ale ani dôvera v políciu, požiarnikov, armádu či médiá nie je bezproblémová, aj keď sa zlepšuje k požiarnikom alebo k armáde v prípadoch ich úspešných zásahoch pri prírodných katastrofách (záplavy).

Graf č. 5: Povedzte mi, prosím, do akej miery vy osobne dôverujete každej z nasledujúcich inštitúcií...

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Percentá ku grafu č. 5

	úplne	skôr áno	skôr nie	vôbec nie	nevie
Slovenský parlament (Národná rada SR)	2,10%	24,60%	40,00%	25,60%	6,10%
Slovenské médiá	5,50%	37,20%	32,50%	17,00%	6,60%
Polícia na Slovensku	5,00%	33,00%	33,60%	22,50%	5,10%
Slovenská vláda	1,90%	24,80%	38,00%	28,50%	5,20%
Slovenské súdy	3,90%	27,00%	32,20%	27,00%	8,60%

Z nášho výskumu možno usúdiť, že „dôvera“ sa u občanov iba zriedkavo pohybuje na postojovej škále v polohe „úplne“ alebo „veľmi“ (5,5 %), t. j. v dôvere bez výhrad. Aj z grafu vidieť, že dôvera v polohe „skôr áno“ osciluje medzi hodnotami 25 – 37 %. Ak by sme napočítali hodnoty „**skôr nie a vôbec nie**“ mohli by sme skôr tvrdiť, že občania SR maďarskej národnosti týmto inštitúciám „nedôverujú“. V tomto sa neodlišujú od ostatných občanov SR, ako to dokladajú prieskumy verejnej mienky.

Predsa však je tu istý relevantný rozdiel, ktorý signalizuje pozíciu jednotlivých spoločenských inštitúcií na škále ich dôvery.

Najväčšia nedôvera je vo vládu (66,5 %) a parlament (65,6 %).

Nasleduje súdnictvo (59,2 %) a polícia (55,6 %).

Najlepšiu pozíciu si u respondentov získali médiá (49,5 %).

Napriek údajom o nedôvere v spoločenské inštitúcie v SR, ktoré sa však pohybujú na bežnej úrovni, iba 7,2 % občanov SR maďarskej národnosti vyhlásilo, že za istých podmienok značnej finančnej a sociálnej podpory by z krajiny určite odišlo. Na druhej strane je 68,7 % respondentov, ktorí takéto riešenie razantne odmietli.

Tab. č. 17: Keby ste mali možnosť opustiť svoju krajinu a presťahovať sa do inej krajiny, či už sám/sama alebo s celou vašou rodinou a dostali by ste značnú finančnú a sociálnu podporu, odišli by ste? (v %)

	počet odpovedí	v %
áno, určite by som odišiel/a	58	7,2
áno, možno by som odišiel/a	127	15,9
nie, nikdy by som neodišiel/a	550	68,7
nevie	57	7,1
odmietol odpovedať	9	1,1
spolu	801	100,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Medzi vyvolené krajiny patrí okrem Maďarska (6 %), aj Rakúsko (1,9 %), Anglicko (2,4 %), USA a Kanada (2,6 %), Nemecko (1,6 %), Česko (1,4 %), Švajčiarsko (1,4 %), ako aj ďalšie krajiny.

10. Záujem o politiku a volebné správanie

Všetky dostupné výsledky sociologických výskumov alebo výskumov verejnej mienky na Slovensku potvrdzujú, že príslušníci maďarskej národnostnej menšiny majú relatívne vyššiu občiansku a najmä politickú participáciu v porovnaní s väčšinovým obyvateľstvom.

Bežne sa tento jav pripisuje menšinovému symptómu „ohrozenia“, ktorý sa v oblasti politickej participácie mení napr. v zdroj mobilizácie vyššej volebnej účasti vo všetkých druhoch volieb, počínajúc voľbami do obecného zastupiteľstva až po voľby do Národnej rady SR. V našom zisťovaní môžeme túto celkovú tendenciu spresniť niekoľkým novými empirickými poznatkami. Celkový záujem o politiku respondentov – príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny je vnútorne štruktúrovaný z hľadiska jeho intenzity a orientácie.

V prvom prípade sa dozvedáme, že prevažuje mierny záujem (35 – 40 %) o politiku, zatiaľ čo hlbší alebo intenzívnejší záujem o politiku sa vyskytuje u menšej časti respondentov (9 – 21 %). V druhom prípade môžeme potvrdiť, že respondenti maďarskej národnosti sa síce zaujímajú o politiku v Maďarsku, ale rozhodne menej častejšie a menej intenzívnejšie ako o politiku na Slovensku. Pritom však záujem o politiku na Slovensku má svoju dominantu v záujme o tú časť, ktorá sa bezprostredne týka maďarskej menšiny žijúcej na Slovensku. V tejto oblasti politiky na Slovensku sa nezvyčajným spôsobom navyšuje podiel respondentov s veľkým a intenzívnym záujmom (z 12,2 % až na 20,8 %).

Tab. č. 18: Do akej miery sa zaujímate o politiku ... (v %)

	veľmi	skôr áno	skôr nie	vôbec nie	nevie	odmietol odpovedať
na Slovensku	12,2	41,9	28,0	17,6	0,1	0,1
v Maďarsku	8,6	34,7	34,5	21,3	0,6	0,2
týkajúcu sa maďarskej menšiny žijúcej na Slovensku?	20,8	41,2	20,8	16,9	0,1	0,1

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Tab. č. 19: Zúčastnili ste sa posledných ...

	parlamentných volieb na Slovensku, ktoré sa konali v júni 2006?		volieb do Európskeho parlamentu na Slovensku, ktoré sa konali v júni 2009?	
	počet odpovedí	v %	počet odpovedí	v %
áno	515	64,3	391	48,8
nie, ale bol/-a som oprávnený/-á voliť	223	27,8	384	47,9
nie, nebol/-a som oprávnený/-á voliť	31	3,9	6	0,7
nepamätám sa	16	2,0	6	0,7
odmietol odpovedať	16	2,0	14	1,7
spolu	801	100,0	801	100,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

V tomto výskume sme zisťovali aj účasť respondentov na dvoch ostatných volebných aktoch: parlamentné voľby v roku 2006 a európske voľby v roku 2009. V oboch prípadoch sa potvrdilo, že účasť občanov SR maďarskej národnosti na voľbách bola vyššia ako priemerná účasť voličov SR.

Z predloženého zoznamu politických strán mali respondenti možnosť potvrdiť, ktorú politickú stranu volili najčastejšie.

V oboch prípadoch dominovala SMK – Strana maďarskej koalície. Jej legitimita na politickej scéne sa však nemôže odvodzovať od všetkých občanov SR maďarskej národnosti. Ako to dokladajú údaje vo voľbách do NR SR (2006) to bolo 46,6 % a vo voľbách do Európskeho parlamentu ešte menej, t. j. 33,5 %.

Neplatí aj to, že všetci príslušníci maďarskej národnostnej menšiny volia iba maďarskú etnickú stranu. SDKU-DS, ako aj SMER-sociálna demokracia sústreďujú relatívne početné skupiny voličov – občanov SR tejto národnostnej menšiny.

Tab. č. 20: Ktorú stranu alebo hnutie ste volili ...

	v parlamentoch voľbách?		do Európskeho parlamentu?	
	počet odpovedí	v %	počet odpovedí	v %
KDH (Kresťansko-demokratické hnutie)	4	0,5	3	0,4
KSS (Komunistická strana Slovenska)	2	0,2	2	0,2
ĽS-HZDS (Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko)	2	0,2	3	0,4
SDKÚ-DS (Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana)	36	4,5	27	3,4
SF (Slobodné fórum)	2	0,2	1	0,1
Smer-SD (Smer – Sociálna demokracia)	34	4,2	34	4,2
SMK (Strana maďarskej koalície)	373	46,6	268	33,5
SNS (Slovenská národná strana)	2	0,2	1	0,1
iné	6	0,6	2	20,0
odmietol odpovedať	40	5,0	40	5,0
nevie	14	1,7	10	1,2
neaplikovateľné	286	35,7	410	51,2
spolu	801	100,0	801	100,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

11. Občianska participácia občanov SR maďarskej národnosti

Okrem politickej participácie formou volebnej účasti je pre občanov dôležitá aj participácia v rozličných nepochitických organizáciách, záujmových združeniach a spolkoch. Pre občanov SR maďarskej národnosti sa ukazuje ako najvýznamnejšia cirkevná alebo náboženská komunita, kde prislúcha či už ako aktívny (8,4 %) alebo pasívny člen (11,4 %) najviac respondentov. Na ďalšom stupni má význam združovanie občanov v dvoch typoch záujmových organizáciách: športovo-rekreačná a umelecko-vzdelávacia, ktorá zasahuje približne 10 % respondentov.

Istú exkluzivitu majú politické strany, odbory, organizácie reprezentujúce Maďarov žijúcich na Slovensku a iné dobrovoľnícke občianske hnutia a iniciatívy. Počet respondentov v nich pôsobiaci však dosahuje okolo 5 %, čo je tiež relatívne vysoký podiel v porovnaní s ostatnou populáciou Slovenska.

Tab. č. 21: Ste členom ... (v %)

	nepatrí do žiadnej	aktívny člen	pasívny člen	odmietol odpovedať
cirkvi alebo náboženskej organizácie?	79,3	8,4	11,4	1,0
športovej alebo rekreačnej organizácie?	87,9	5,7	5,5	0,9
umeleckej, hudobnej alebo vzdelávacej organizácie?	90,0	4,4	4,5	1,1
odborov?	93,5	2,4	3,1	1,0
organizácie reprezentujúcej Maďarov žijúcich na Slovensku?	95,1	1,9	1,9	1,1
politické strany?	93,9	2,2	2,9	1,0
dobrovoľníckej organizácie?	95,5	1,4	1,4	1,7

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Z hľadiska cieľov výskumu sme zisťovali aj to, do akej miery sú tieto formy združovania otvorené pre iné národnostné skupiny, alebo či sú skôr budované výlučne na národnostnom princípe. Výsledky potvrdzujú, že najmä v cirkevnej a náboženskej organizácii a politických stranách dominuje „väčšina členov je maďarskej národnosti“, zatiaľ čo v športovo-umeleckých a iných záujmových organizáciách ide o vyváženejšiu štruktúru členstva z hľadiska národnostného.

Tab. č. 22: Okrem Vás sú členovia nasledujúcich organizácií ... (v %)

	väčšina členov je maďarskej národnosti	niekoľko členov je maďarskej národnosti	nevie	neaplikova- teľné
cirkvi alebo náboženskej organizácie	14,5	4,6	0,6	80,3
športovej alebo rekreačnej organizácie	6,2	4,6	0,4	88,8
umeleckej, hudobnej alebo vzdelávacej organizácie	5,7	2,9	0,2	91,1
odborov	1,9	3,4	0,2	94,5
organizácie reprezentujúcej Maďarov žijúcich na Slovensku	1,7	1,9	0,1	96,3
politické strany	3,6	1,4	0,1	94,9
dobrovoľníckej organizácie	1,9	0,9	0	97,3

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

12. Vplyv európskej integrácie na postavenie maďarskej národnostnej menšiny na Slovensku

Na Slovensku sa proces jeho integrácie do európskych a euroatlantických inštitúcií chápal po roku 1989 aj medzi mládežou relatívne problematcky.¹² EÚ, Rada Európy alebo Európa sa v porovnaní s NATO chápala ako prirodzené geografické prostredie, ktorého súčasťou sme vždy boli a z ktorého pre Slovenskú republiku (1993) vyplývali celkovo pozitívne podnety nielen pre ekonomický rozvoj, ale aj fungovanie základných demokratických inštitúcií.

Napokon rozhodnutie občanov SR v jedinom úspešnom referende v roku 2004 umožnilo, aby proces európskej integrácie Slovenska sa prehĺbil o prijatie jednotnej meny (EURO), ale predovšetkým o slobodný pohyb občanov v tomto novom priestore zahrňujúcom (s výnimkou Ukrajiny) všetky susediace krajiny.

Občania žijúci na hraniciach Rakúska, Česka, Poľska, ale najmä Maďarska mohli začať obnovovať a prehľbovať pretrhané kultúrne i ekonomické vzťahy a kontakty.

Tab. č. 23: Vo všeobecnosti, máte veľmi pozitívnu, skôr pozitívnu, neutrálnu, skôr negatívnu alebo veľmi negatívnu predstavu o Európskej únii?

	počet odpovedí	v %
veľmi pozitívnu	91	11,4
skôr pozitívnu	315	39,3
neutrálnu	250	31,2
skôr negatívnu	85	10,6
veľmi negatívnu	12	1,5
nevie	43	5,4
odmietol odpovedať	5	0,6
spolu	801	100,0

Zber údajov: FOCUS, november - december 2009

Tab. č. 24: Vo všeobecnosti, povedali by ste, že členstvo v Európskej únii je pre Slovensko prínosom alebo nie?

	počet odpovedí	v %
je veľkým prínosom	139	17,4
skôr je prínosom	326	40,7
je len malým prínosom	197	24,6
nie je vôbec prínosom	49	6,1
nevie	84	10,5
odmietol odpovedať	6	0,7
spolu	801	100,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

¹² Macháček, L.: Kapitoly zo sociológie mládeže. UCM, Trnava 2002.

V oboch prípadoch sme zistili, že občania maďarskej národnosti vyjadrujú pozitívne postoje v prípade ich predstavy o EÚ ako špecifickej inštitúcii (50,7 %), aj v prípade pozitívneho hodnotenia prínosu členstva SR v EÚ pre Slovensko (58,1 %).

To automaticky nemusí znamenať, že sa bude zásadným smerom meniť aj pozícia národnostnej menšiny v členskej krajine EÚ. Podľa vyjadrení respondentov sa po vstupe Slovenska do EÚ dostáva „uznania kultúre maďarskej národnosti“ rovnako ako predtým, t. j. situácia sa nezmenila (52,6 %). Posun negatívnym alebo pozitívnym smerom sa vníma rovnako: 16 % sa domnieva, že situácia sa zlepšila a 16,6 % sa domnieva, že situácia sa zhoršila.

Obdobne reflektujú občania maďarskej národnosti aj prípad „uplatnenia slova národnostnej menšiny v politike“. Väčšina konštatuje, že situácia je takmer rovnaká (45,6 %). Zlepšenie znamenalo 18,8 % a zhoršenie 23,1 % respondentov.

Tab. č. 25: V porovnaní s našou situáciou pred vstupom do Európskej únie, povedali by ste, že naša súčasná situácia týkajúca sa toho, že (v %)

	oveľa lepšia	skôr lepšia	takmer rovnaká	skôr horšia	oveľa horšia	nevie	odmietol odpovedať
národnostná menšina, ktorej ste príslušníkom, má väčšie slovo v politike, je ...	2,9	15,9	45,6	17,6	5,5	11,5	1,1
sa kultúre Vašej národnostnej menšiny dostáva uznania, je ...	1,6	14,4	52,6	14,5	2,1	13,4	1,5

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Tab. č. 26: V súvislosti s európskou integráciou. Máte Vy osobne strach ... (v %)

	áno	Nie	nevie	odmietol odpovedať
zo straty maďarskej národnej identity a kultúry?	33,0	56,2	9,7	1,1
z nárastu obchodu s narkotikami a medzinárodného organizovaného zločinu?	61,0	28,2	10,2	0,5
zo straty sociálnych istôt?	53,4	37,6	8,5	0,5
zo straty slovenskej národnej identity a kultúry?	14,6	71,4	13,5	0,5
z nárastu ťažkostí pre etnické alebo národnostné menšiny?	41,7	46,1	11,2	1,0

Zber údajov: FOCUS, november – december 2009

Na rozdiel od nových členských krajín EÚ sme v medzinárodných výskumoch zisťovali, že staré členské krajiny ako Rakúsko, Taliansko alebo aj Nemecko sa v súvislosti s rozšírením EÚ obávajú zvýšenia kriminality a zhoršenia sociálnych istôt. To je klasický prípad Rakúska.¹³ Me-

¹³ Macháček, L.: Úvod do politickej sociológie mládeže. UCM, Trnava 2009

todika komparácie týchto dvoch indikátorov s indikátormi pozície „národnostných menšín“ plní v obdobných výskumoch funkciu identifikácie významu alebo závažnosti, ktorý im pripisujú občania krajiny.

Získané údaje možno interpretovať v niekoľkých rovinách:

1. Obavy z rastu kriminality (61 %) a straty sociálnych istôt (56 %) vysoko prevažujú.
2. Obava o budúcnosť etnických a národnostných menšín sa vyskytuje relatívne často (41,7 %).
3. Integrácia SR do EÚ je proces¹⁴, z ktorého vyplýva nielen obava o stratu maďarskej národnej identity 33 %, ale aj slovenskej národnej identity 14 %.

Záver

Výskum občanov SR maďarskej národnosti priniesol komplexné informácie o názoroch a postojoch tejto špecifickej skupiny občanov, ktoré môžu charakterizovať jej kultúrnu, občiansku a politickú identitu. Reprezentatívny sociologický výskum predstavuje širokú a vzájomne prepojenú paletu relevantných indikátorov, ktoré sa viažu na „identitu“ národnej alebo národnostnej skupiny.¹⁵

Pri formulácii stručných záverov z predložených výsledkov, ktoré sme podrobne prezentovali, dávame prednosť ich komparácii z generačného hľadiska. Poskytuje to príležitosť nevidieť fenomén „identity“ maďarskej národnostnej menšiny v statickom aspekte, ale v kontexte historicko-kultúrnych premien.

Občania SR maďarskej národnosti sa hlásia k dominantnej identite „som Maďar žijúci na Slovensku“.¹⁶ „Citová blízkosť“ k vlastnej *národnostnej skupine* má silnú intenzitu prežívania ako u mladšej, ale najmä staršej generácie (veľmi blízko má 57,8 % mladých a 74,8 % starších občanov). Mladšia generácia uprednostňuje v prvej voľbe svojej identity také kvality ako je „rod“, (t. j. že sú chlapec alebo dievča) a vek (t. j. že sú mladí alebo starí) a „etnicitu“ posúva na druhé miesto.

K Slovensku (36,2 % oproti 49,6 %) a ešte viac k Maďarsku (25, % oproti 37,2 %) ako národným štátom má mladá generácia rezervovanejší postoj ako staršia generácia. Výnimku predstavuje citová blízkosť k Európe, kde mladá generácia presahuje staršiu generáciu. Takáto generačná zvláštnosť sa prejavuje aj pri meraní „hrdosti“ na národnú identitu. Mladá generácia nevyjadruje svoje hodnotenie tak „expresívne“ alebo „intenzívne“ ako staršia generácia. Preto, aby niekto mohol byť „pravý Maďar“ je podľa respondentov veľmi dôležité vedieť po maďarsky

¹⁴ Napokon sa merajú (Q73) obavy zo straty národných atribútov v dôsledku integrovania národných štátov v EÚ. Výskum potvrdil, že straty národnej identity a kultúry sa veľmi obáva 11,3 % Slovákov a 15,5 % Maďarov. Neobáva 28,1 % Slovákov a iba 22,6 % Maďarov. Výskum európskych hodnôt 2008. ed. Z. Kusá a M. Zeman. IRIS, Bratislava 2008, s.239.

¹⁵ Výskumný súbor 801 respondentov bol dôkladne zabezpečený z hľadiska jeho reprezentatívnosti, zber údajov sa uskutočnil vhodnou výskumnou technikou (rozhovor face to face), medzinárodná skupina pre kontrolu kvality ENRI EAST uskutočnila kontrolu anketárov a dokumentácie výskumu. V našom výskumnom súbore boli dostatočne zastúpené tri generácie: od 18 do 30 rokov, od 31 do 59 rokov a nad 60 rokov. V tejto časti porovnávame najmladšiu a najstaršiu generáciu. V tejto etape interpretácie výsledkov výskumu nemáme k dispozícii možnosť ich komparácie s výsledkami získanými na súbore 400 občanov MR slovenskej národnosti, ktorý sa uskutočnil identickou výskumnou technikou a v rovnakom čase v Maďarsku (Bekescsaba, Tóthkomlos).

¹⁶ To potvrdzujú aj výsledky výskumu prezentované v publikácii Š.Šutaj a kol.: Maďarská menšina na Slovensku v procesoch transformácie po roku 1989. Prešov, Universum 2006.

a cítiť sa byť Maďarom. Obidve generácie tlmočia stanovisko, že maďarské občianstvo pre „pravého Maďara“ nie je dôležité (55,1 % u mladšej a 61,1 % u staršej generácie). Ale mladší občania SR maďarskej národnosti význam „maďarského občianstva“ zdôrazňujú viac ako starší.

Mladšia generácia dáva na niektoré témy spojené aj s maďarským jazykom a výchovou detí k národným tradíciám menší dôraz. Napr. zachovávať národné tradície (38,8 % oproti 50,4 %), aby deti študovali národnú históriu a kultúru maďarského národa (38,8 % oproti 47 %), rozprávať sa po maďarsky s priateľmi (58,6 % oproti 71,8 %). V iných prípadoch vládne **generačná zhoda** ako napr. možnosť čítať noviny v maďarskom jazyku (58,6 % oproti 60,3 %), získať pre deti vzdelanie v maďarskom jazyku (37,9 % oproti 44 %), mať zástupcov v parlamente (43,1 % oproti 47 %).

Mladá generácia deklaruje podstatne menší záujem o politiku, či už sa to týka politiky na Slovensku, v Maďarsku ako aj o tú politiku, ktorá sa týka maďarskej menšiny na Slovensku. Najstaršia generácia uprednostňuje menšinovú politiku na Slovensku skutočne výrazne (23,7 %), pričom slovenskej (11,5 %) a maďarskej (9,4 %) politike sa venuje menej. Deklarovanie „záujmu o politiku“ možno konfrontovať s volebným správaním respondentov. Vo výskume sme zistili, že sa respondenti zúčastnili parlamentných volieb v roku 2006 (44,8 % mladší a 67,9 % starší) a volieb do Európskeho parlamentu v roku 2009 (30,2 % mladší a 50,9 % starší). Medzi-generačný rozdiel v oboch prípadoch sa približuje k 20 %.

Mladá generácia všeobecne hodnotí EÚ ako inštitúciu oveľa pozitívnejšie ako staršia generácia (25,9 % oproti 8,1 %). Mladá generácia sa tiež viac domnieva, že pre Slovensko je členstvo v EÚ veľký prínos (30,2 % oproti 13,7 %).

Porovnávanie situácie postavenia „maďarskej menšiny“ pred vstupom do EÚ a po vstupe SR do EÚ naznačuje, že pri hodnotení jej „slova v politike“ dominuje: všetko je „takmer rovnaké“. Generačné hľadisko však umožňuje vypointovať, ako sa hodnotia prebiehajúce zmeny: k lepšiemu či horšiemu. Možno to ukázať pokiaľ ide o uznanie, ktoré sa dostáva kultúre maďarskej národnostnej menšiny po vstupe Slovenska do EÚ. Mladšia generácia má väčší pocit nejakej zmeny či už k lepšiemu (22,4 %) alebo k horšiemu (18,1 %). Značné rozdiely sú aj pri hodnotení obáv o budúcnosť Európy a Európskej únie z hľadiska dopadu na niektoré citlivé oblasti života respondentov. Pokiaľ sa to týka „organizovaného zločinu a drog“ (starší 62,8 %) a „straty sociálnych istôt“ (starší 55,1 %), koncentrujú sa obavy jednoznačnejšie medzi staršou generáciou.

Strata identity maďarskej (72,4 %) a slovenskej (78,4 %) kultúry v integrujúcej sa Európe nevzbudzuje obavy predovšetkým u mladej generácie. Mladá generácia nemá ani tak vysoké obavy z ťažkostí, ktoré by mohli vzniknúť pre etnické a národnostné menšiny.

Mobilita alebo migrácia v európskom priestore je predovšetkým aktuálnou pre mladú generáciu. V našom výskume prejavilo záujem o presťahovanie sa do inej krajiny iba veľmi málo príslušníkov staršej generácie (určite 2,6 %, možno 3,8 %). Mladá generácia by „určite“ (18,1 %) a „možno“ (34,5 %) za veľmi výhodných podmienok opustila svoju krajinu. Cieľové destinácie presťahovania sú v prípade mladej generácie nielen Maďarsko (10,3 %), ale napríklad Veľká Británia (8,6 %), Rakúsko (3,4 %), Nemecko (2,6 %), Taliansko (2,6 %) a Česko (1,7 %).

Mladá generácia občanov SR maďarskej národnosti je otvorenejšia európskym integračným procesom, nespája s ním obavy straty národnej identity a vníma ich ako prínosné pre život obyvateľov Slovenska. Bezpečnostné i sociálne ohrozenia nevníma tak citlivo ako staršia generácia. Pokiaľ ide o hodnotenie postavenia „maďarskej menšiny“ po vstupe SR do EÚ, prevažuje celkový pocit, že situácia sa „takmer nezmenila“, a ak sa zmenila, tak rovnako k lepšiemu ako aj k horšiemu.